

AVRUPA BİRLİĞİ ORTAK REKABET POLİTİKASI VE TÜRKİYE

Yrd. Doç. Dr. Habib YILDIZ
Sakarya Üniversitesi İİBF-Maliye

ÖZET

Bu makalede genel olarak Avrupa Birliği ortak rekabet politikasının ana esasları, özelde de bu politikalara uyum sağlamaya çalışan Türkiye'nin yaptığı hukuki, idari ve teknik düzenlemeler teorik olarak ele alınmıştır. Buna göre Avrupa Birliği ortak rekabet politikası, ortak pazarda etkin rekabeti sağlamak ve geliştirmek şeklinde ifade edilen kesin bir hedef izlemektedir. Bu politikalar daha çok işletmelere uygulanacak kurullarla devlet yardımları konuları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Türkiye'de ise Avrupa Birliği ortak rekabet politikaları ile uyumlu rekabet kurallarının oluşturulması için 5040 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun kabul edilerek yürürlüğe sokulmuştur. Ardından bu Kanun'u uygulamakla sorumlu ve yetkili bir kurum olarak Rekabet Kurumu oluşturulmuştur. Hazırlanan bu Kanun ve oluşturulan Kurum Birlik ortak rekabet politikası ile uyum içindedir. Ancak bu Kanun teşvikler olarak da adlandırılan devlet yardımlarının hususunda hiçbir hüküm öngörmemektedir. Böylece Türkiye'de devlet yardımlarının Birlik müktesebatına uygunluğunu sistematik olarak inceleyecek ve devlet yardımlarının kontrol edilmesini sağlayacak sorumlu bir makam oluşturulamamıştır. Öte yandan anti-tröst olarak kabul edilen yasaların uygulanmasından kaynaklanan çeşitli sorunlar mevcudiyetini sürdürmektedir. Bu nedenle Türkiye'nin devlet yardımları ve anti tröst müktesebatı konusunda yeni düzenlemeler yapılmasına ihtiyaç vardır.

ANAHTAR KELİMELER

Avrupa Birliği Ortak Rekabet Politikası, Avrupa Birliği ve Türkiye, Rekabet Kuralları

ABSTRACT

This paper deals with fundamentals of European Union's common competition policies and analyzes how Turkey is trying to harmonize with these policies with adjustments in judicial, administrative, and technical areas. European Union's common competition policies aim to achieve effective and sustainable competition throughout the union. These policies mostly involves with rules which apply to businesses and companies along with state's aid to companies. Turkey has passed the Competition Protection Law (Number 5040) to harmonize with EU rules and established Competition Council to oversee applications of this law. However, this law does not cover the issue of distribution of state aid's to companies and businesses and this creates a problem with harmonization to EU policies. Problems of applying antitrust laws also continue in Turkey. In order to better harmonize with EU competition laws Turkey needs to make adjustmest on state aid distribution and antitrsut related issues.

KEY WORDS

European Union Common Competition Policy, European Union and Turkey, Competition Rules.

I. Giriş

Piyasa ekonomisi sisteminin etkili bir biçimde işlemesi ve kendinden beklenen faydaları sağlayabilmesi, ancak piyasalarda serbest rekabet ortamının sağlıklı olarak oluşturulmasına bağlıdır. Bu doğrultuda piyasa ekonomisini benimsemiş olan pek çok ülkede adil ve etkin bir rekabet politikasının oluşturulması hususunda önemli mesafeler alınmıştır. Küreselleşme olgusunun etkisiyle birlikte gelişmekte olan ülkelerde gelişmiş ülkeleri örnek alarak kendi rekabet politikalarını oluşturmaya çalışmaktadır.

Avrupa Birliği de, üye ülkelerin serbest rekabet edebildiği ve açık piyasa ekonomi ilkelerinin uygulandığı bir ekonomik sistemi oluşturma konusunda önemli mesafeler almış bölgesel nitelikli bir birliktir. Avrupa Birliği'nin en önemli hedeflerinden biri Birlik içinde adil ve etkin bir rekabet ortamının sağlanması ve korunmasıdır. Bunun gerçekleştirilebilmesi bütünleşme süreciyle birlikte daha da önem kazanmıştır. Ancak ortak rekabet politikasının oluşturulması çok kolay değildir. Bunun için bir taraftan iç pazarda adil bir rekabet ortamının temin edilmesi gerekirken, diğer taraftan Avrupa Birliği şirketlerinin dünya pazarındaki güçlerinin azaltılmaması, hatta arttırılması gerekmektedir.

Bu çalışmada, Avrupa Birliği ortak rekabet politikasının koordinasyonu sorunu ele alınmıştır. Bu doğrultuda çalışmada bir taraftan Avrupa Birliği ortak rekabet politikasının ana amaçlarının neler olduğu, Birlik içinde tam anlamıyla adil rekabet kurallarının oluşturulup oluşturulmadığı, bu konu- da denetim görevini yerine getiren idari bir kurumun tesis edilip edilmediği, bu kuralların ihlalinin bir sonucu olup olmadığı araştırılırken, diğer taraftan da Türkiye'nin Avrupa Birliği ortak rekabet politikasına uyum sağlama konusunda geldiği aşama ve günümüzde karşı karşıya kalınan sorunlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Buna göre, Avrupa Birliği ortak rekabet politikasının en önemli amacı ve hedefi serbest ekonomi sisteminin temelini oluşturduğu kabul edilen ortak rekabet kurallarının Birliğe üye ülkeler arasındaki tüm ekonomik engelleri kaldıracak şekilde üyeler arasında gerçek bir ekono- mik Ortak Pazar oluşturulmasını sağlamaktır. Yoğun çalışmalardan sonra oluşturulan ortak rekabet kuralları günümüzde Avrupa Birliği'nin Anayasası niteliğindedir. Bu kuralların takip ve denetimi konusunda Komisyon güçlü yetkilerle donatıldığı gibi rekabet kurallarının ihlali ağır yaptırımlarla büyük ölçüde önlenmektedir. Öte yandan Avrupa Birliği'ne aday olan ve Gümrük Birliği'ni gerçekleştirmiş bir ülke olarak Türkiye, Avrupa Birliği'nde uygulanmakta olan ortak rekabet politikasına tam olarak uyum sağlayabilmek için yasal ve kurumsal çalışmaların çoğunu tamamlamış, ancak devlet yardımları konusu başta olmak üzere anti-tröst mevzuatının uygulanması hususunda bazı sorunları henüz çözüme kavuşturamamıştır.

Daha çok literatür incelemesi yapılarak ikincil verilerden yararlanılarak hazırlanan çalışmada giriş bölümünü takiben, sırasıyla Avrupa Birliği ortak rekabet politikasının gelişimi, temel amaçları, yapılan temel düzenlemeler, kuralların ihlallerinin sonuçları ele alındıktan sonra, son bölümde Türki- ye'nin bu ortak kurallara uyumu konusunda kat ettiği mesafe, uygulamada karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri tartışılmıştır.

I. Avrupa Birliği Ortak Rekabet Politikasının Gelişimi

Ekonomik büyüme ve tüketici refahının güçlü rekabet piyasalarına bağlı olduğu genel olarak kabul edilmektedir. Yapılan birçok teorik ve ampirik çalışmada fiyat, kalite ve tüketim tercihleri açın- dan rekabet sonucunda mal ve hizmetlerin optimum bileşenine ulaşıldığı görülmektedir. Bu nedenle tüketici refahını arttırmanın en iyi yolu uygun bir rekabet kurallarını oluşturmaktan geçmektedir (Beşkaya ve Yıldırım, 2005: 412-413).

Serbest ekonomi sisteminin temelini oluşturduğu kabul edilen rekabet kurallarının ortaya

çıkması ve gelişmesi daha çok Amerika Birleşik Devletleri'nde olmuştur. Bu nedenle Avrupa Birliğinde uygulanan güncel rekabet politikalarını inceleyip, değerlendirmeden önce Amerika Birleşik Devletleri'nde rekabet politikalarının gelişim sürecine bakmakta fayda vardır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde devletin ticari hayata müdahalede bulunması ihtiyacını doğuran süreç, sermaye ve ekonomik gücün büyük oranda tröst ve kartel tipi organizasyonların tekelinde toplanmasıyla başlamıştır. Ekonomik açıdan ekonomiyi yönlendirecek kadar büyük güce sahip olan bu kuruluşlar serbest rekabete dayanan ekonomik düzeni, fiyat ve pazar paylaşma anlaşmaları yoluyla bozucu hareketler yapmaya yönelmişlerdir. Bu örgütlenmelerin söz konusu davranış tarzları toplumun geniş bir kitlesinin tepkisine yol açmış ve bu olumsuz durumun önüne geçmek amacıyla federal devlet serbest rekabeti koruyucu bir yasa çıkarma zorunluluğunu duymuştur. Bu amaçla da 1890 yılında bu yönde Sherman Yasası (Sherman Act) kabul edilmiş ve yürürlüğe konmuştur. Nihayet yargı organlarının bu yasaları etkin biçimde pratiğe geçirmeleri sayesinde ABD'de başarılı ve örnek bir Rekabet Hukuku modeli oluşturulmuş ve bu şekilde tröstler ile kartellerin oluşmaları önemli ölçüde önlenmiştir (Kayıhan, 2003: 265; Akıncı, 1991: 148)

Bu yasayı takiben 1914 yılında Clayton Yasası (Clayton Act) çıkarılmıştır. Clayton Yasası rekabeti teşvik etmek ve serbest piyasa koşullarını sağlamaya yönelik olarak illegal fiyat belirleme anlaşmalarını, monopol gücünün kullanılmasını yasaklamıştır. Yine aynı yılda Federal Ticaret Komisyon Yasası (Federal Trade Commission Act) ile antitröst politikalara hız kazandırılmıştır (Ramirez and Eigen-Zucci, (2004). Clayton Yasası, Sherman Yasası'nda öngörülmeyen birleşme ve yıkıcı fiyat, tek satıcılık vb. özel bir takım rekabet sınırlaması hallerini düzenlerken, Federal Ticaret Komisyonu Yasası, rekabet yasalarına aykırı davranışların önlenmesinde Amerikan başsavcısına yardımcı olmak üzere Federal Ticaret Komisyonu (Federal Trade Commission) isimli bağımsız bir soruşturma kurumunun kurulmasını hükme bağlamıştır (Kayıhan, 2003: 256; Deryal, 2005: 13).

Bu yasaların çıkarılmasını takip eden zaman sürecinde rekabet kurallarını daha etkin ve dinamik hale getirmek amacıyla; Robinson Patman Act (1936), Miller-Tydings Act (1937), Wheeler-Lea Act (1938), Celler-Kefauver Act (1950), Mc Guire Act (1951), Antitrust Improvements Act (1957), National Cooperative Research Act. (1984), National Cooperative Research and Production Act. (1993), Antitröst Guidelines for Collaborations Among Competitörs (2000) olarak adlandırılan bir dizi yasa/yönerge daha kabul edilerek yürürlüğe sokulmuştur (Compos ve Jimenez, 2002: 9-11).

Amerika Birleşik Devletlerinde ortaya çıkan ve gelişen bu rekabet kuralları daha sonra ortak rekabet kurallarını oluşturmaya çalışan Avrupa Birliği için iyi bir referans noktası olmuştur. Bu nedenle günümüzde Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği rekabet politikaları arasında, bazı farklılıklar olmasına rağmen, önemli derecede benzerlikler vardır.

Avrupa'da gerçek anlamda ortak rekabet politikalarına ilişkin çalışmalar, II. Dünya savaşının sona ermesini takip eden süreçte ortaya çıkmaya başlamıştır. Nitekim XX. yy.'ın ortalarına denk gelen bu süreçte Avrupa'nın içine düştüğü savaş sonrası ekonomik koşullar Avrupa ülkelerini bu konuda arayışlara sevk etmiştir. Hiç şüphesiz Avrupa Birliği, Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulamaya sokulmuş olan Sherman Kanunu ile Clayton Kanunu'nu kendisine örnek almıştır (Michael).

Avrupa Birliği Rekabet Hukuku'nun esasları, ilk olarak Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu (AET) kurucu Roma Antlaşması'nın hazırlanmasına ilişkin 1956 yılındaki Messine çalışmaları sırasında gündeme alınmıştır (Esin). Roma antlaşması Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun altı kurucu üyesi ile 1957 yılında imzalanmıştır. AET Antlaşması'nın önsözünde ve 2. maddesinde

AET'nin temel amaçları kaleme alınmıştır. Bu amaçlar üye ülkeler arasındaki tüm ekonomik engellerin kaldırılması suretiyle üyeler arasında gerçek bir ekonomik Ortak Pazar oluşturulması olarak özetlenebilir (Ceylantepe, 2006:81). Roma Anlaşmasının 81-89 (eski 85-94). Maddelerinde Birliğin ortak rekabet kuralları yer almaktadır. Bu anlaşmanın 85. maddesi bağımsız rekabet otoritesi olarak Komisyonu yetkilendirmiştir. 84. madde ile de komisyonun yetkileri ifade edilmiştir. Komisyonun uyguladığı rekabet politikaları doğru, hızlı, şeffaf ve tutarlı süreçler içermeye yöneliktir. Bu nedenle Komisyon birçok konuda tek otoritedir ve yasa ihlallerini inceleme konusunda kapsamlı güce sahiptir. Ayrıca Komisyon Yasa ihlalleri durumunda, ilgili şirketlerin global cirosunun yüzde 10'u kadar ceza uygulayabilmektedir (EU Commission, 2004).

25 Mart 1957 tarihinde imzalanan, Tek Senet ve 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa Birliği Antlaşması ile yeniden ele alınıp düzenlenen kurucu Roma Antlaşması'nın temel amacı, Avrupa Birliği'ne üye devletler arasında ekonomik birliğin kuruluşunun ortak pazar aracılığı ile gerçekleştirilmesini temin etmektir (OECD, 2005). Bu amacın başarısı da Birlik Rekabet Hukukuna ve bu kurallara bütün üye devletlerin uymasına bağlıdır. Bu doğrultuda Birlik Antlaşması içerisinde getirilen rekabet politikasına ilişkin konuların bilinmesi hayati öneme sahiptir. Nitekim Birlik Antlaşması'nın 2. maddesi; "*Topluluk, ortak bir pazarın, ekonomik ve parasal bir birliğin kurulması ve 3 ve 3 A maddelerinde yer verilen ortak politikaların ve faaliyetlerin yürürlüğe konulması yolu ile Topluluğun bütünü içinde ekonomik faaliyetlerin uyumlu ve dengeli kalkınmanın, çevreye saygılı, sürekli ve enflasyonist olmayan bir büyümenin, ekonomik performansların yüksek derecede bütünlüğünün, yüksek seviyeli bir istihdam ve sosyal korumanın, yaşam seviyesinin, Üye devletler arasında ekonomik ve sosyal bütünlükle dayanışmanın iyileştirilmesi görevine sahiptir*" biçiminde hükme bağlanmıştır (Kayıhan, 2003: 266).

Avrupa Birliği Rekabet Hukukunun en önemli özelliği, ekonomik rekabetin korunması düşüncesiyle birlikte ahlaki ve sosyal değerlere büyük önem vermesinde kendisini göstermektedir. Üye devletler, rekabet hukuku alanında milli egemenlik haklarını uluslar üstü kuruluşlara devrederken, karşılığında tüketicinin yararı ve onun korunması üzerine, pazardaki tüm ekonomik aktörlerin eşit koşullarda rekabete girmeleri üzerine ve küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin (KOBİ) büyük işletmelerin yanısıra ekonomik hayatta rol almalarını sağlayıcı önlemler üzerine ciddi güvenceler öngörmektedirler. Özellikle yatay ve dikey anlaşmalarda Amerikan rekabet mercileri çok sert tedbirler alabilmektedir. Oradaki kaygı ekonomik kuruluşlar arasındaki yoğunlaşmaların, işbirliklerinin mo- nopol (tekeli) yaratıcı etkilerinin önlenmesi yönünde gelişirken; Topluluk bu bağlamda istihdam, sosyal refah ve Avrupa sanayi ve hizmet sektörlerinin uluslararası rekabet gücünü ve ekonomik ölçek sorununu ön plana çıkarmaktadır (Esin).

II. Avrupa Birliği Ortak Rekabet Politikası Temel Amaçları

Ekonomilerin gelişmesine bağlı olarak serbest ve adil rekabet ortamı toplumların refahını ve ekonomik gelişmesini olumlu yönde etkilemektedir. Ancak zaman zaman ekonomik aktörlerin serbest ve adil rekabet ortamını bozdukları bilinmektedir. Avrupa Birliği ortak rekabet politikasının temel amacı da, rekabeti bozduğu kabul edilen eylemleri engelleyerek, piyasa güçlerinin hakim olduğu, iyi işleyen bir Avrupa İç Pazarı'nın oluşmasını sağlamaktır (İKV).

Avrupa Birliği ortak rekabet kurallarının oluşturulmasında esas itibarıyla şu üç temel amaç gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Amaçlardan ilki, işletmeler arasında rekabeti bozucu ya da kısıtlayıcı ticari engeller geliştirilmesinin, hakim durumun kötüye kullanılmasının ve rekabeti

sınırlayıcı ya da bozucu devlet yardımlarının önüne geçmektir. İkincisi, etkin bir rekabetin kurulmasıyla, Tek Pazar'ın tesis edilmesini sağlamaktır. Üçüncüsü ise, ticari etkinliğin, gelişmenin ve tüketicinin yararına doğru hareket eden bir fiyat rekabetinin oluşmasının sağlanması şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Esin).

Bu hedeflerin sağlanabilmesi için Roma Antlaşması, üye devletler arasındaki gümrük engel ve duvarlarının kaldırılması, malların, hizmet ve emeğin, kişilerin ve sermayenin serbest dolaşımının sağlanması gibi tüm ekonomik kaynakların Avrupa Birliği dahilinde ulusal sınırlar gözetmeksizin rahatça akışını sağlama mükellefiyetlerine ek olarak, Antlaşma'nın 3/f maddesiyle AET içinde rekabetin bozulmadan işleyişini sağlayacak bir sistemi kurma ve bunun sürdürülebilirliğini sağlama görevini de üye devletlere yüklemiştir (Eren).

III. Avrupa Birliği Ortak Rekabet Politikası Konusunda Temel Düzenlemeler

Avrupa Birliği'nde temel rekabet kuralları, Roma Antlaşması'nın, Topluluğun politikasını düzenleyen üçüncü kısmında yer alan 81 ve 89. maddelerinde kaleme alınmıştır. Sözü edilen maddeler kendi içerisinde iki bölüme ayrılmıştır. Bunlardan ilki işletmelere dair olan hükümlerdir. İkinci bölüm ise kamu teşebbüsleri, devlet tekelleri ve desteklerine ilişkin kurallardır.

Anlaşma'nın 85 ve 90. maddelerini oluşturan rekabet kurallarının birinci faslı, işletmelere uygulanacak temel kuralları içerir. İkinci fasıl tek maddeden müteşekkildir ve damping uygulamalarıyla ilgili düzenlemeleri ihtiva eder. Üçüncü fasıl ise devlet yardımlarını hükme bağlar. Avrupa Birliği'nin ortak rekabet politikası açısından ayrıca Anlaşma'nın 37. maddesinin de göz önünde tutulması gerekmektedir (Eren).

Roma Antlaşması'nın yeni 81 ve 82. maddeleri (eski 85 ve 86. maddeler) birbirlerini tamamlama- makta olup, piyasalarda yasaklanan faaliyetlere örnekler göstermektedirler. Yani esasen sözü geçen hüküm kötüye kullanmalara ilişkin *numerus clausus* bir düzenleme getirmemekte, bu konuda bazı örnekler vermektedir. Bir diğer ifadeyle, kötüye kullanmalar sadece bu örneklerle sınırlı olmayıp bunlara benzer kötüye kullanmalar da maddenin uygulama alanına girmektedir. Bu doğrultuda olmak üzere, Antlaşma'nın 83. maddesi (eski 87. madde), 81 ve 82. maddelerin öngörüldüğü şekilde uygulanabilirliğinin sağlanması yönünde Topluluk Kurumlarına ikincil mevzuat düzenlemeleri yapma yönünde görevler yüklemekte ve yetkiler vermektedir (Ceylantepe, 2006: 82). Antlaşmanın 86 ve 89. maddeleri ise, üye devletlere ilişkin düzenlemeler içermekte olup, 86. madde ekonomik amaçlı tekellere, 87 ve 89. maddeler de rekabeti bozucu ve engelleyici devlet yardımlarının yasaklanmasını ele almaktadır.

Roma Antlaşmasının 85. maddesi, aynı yönde kaleme alınan Amsterdam Antlaşması'nın 81. maddesi uyarınca, Ortak Pazar içinde rekabeti engelleme, sınırlama veya bozma amaçlı veya egemen konumdaki işletmeler arası anlaşmalar, işletme birlikleri kararları ve uyumlu davranışları Ortak Pazarla bağdaşamayacağı gerekçesiyle yasaklanmıştır.

Roma Antlaşmasının 86. maddesi Ortak Pazarda veya onun önemli bir bölümünde bir veya birden fazla işletmenin sahip oldukları egemen konumlarını kötüye kullanmalarını (*abuse of dominance*) topluluk üyesi ülkelerarası ticareti etkileyip engellediği oranda Ortak Pazarla bağdaşamaz kabul etmiş ve bu türden eylemleri yasaklamıştır. Bu doğrultuda egemen konumun, bir işletmenin ayrıca tanımlanması gereken belirli bir pazarda büyük ölçüde tedarikçiler, kullanıcılar veya müşterilerden bağımsız hareket edebilmesi halinde ortaya çıkacağı ifade edilmiştir (Eren). Piyasalarda ilgili sektörlerin ortalama yüzde 50'sinde etkin olan bir işletme, o sektörde egemen bir işletme olarak kabul edilmektedir (Michael). Ayrıca sayet bir işletme artan rekabet, pazara yeni firmaların girmesi gibi sonuçlara yol açmadan

(bumerang etkisi) pazarı sömürebiliyorsa bu durumun egemen konumun varlığına bir karine oluşturacağı kabul edilmektedir (Eren).

Özetle Avrupa Birliği ortak rekabet politikaları dört temel üzerine inşa edilmiştir. Bunlar (i) anti-tröst ve kartellerin yasaklanması, (ii) birleşme kontrolleri, (iii) devlet yardımlarının azaltılması ve (iv) liberalleşmenin sağlanmasıdır (Beşkaya ve Yıldırım, 2005: 423).

IV. Avrupa Birliği Ortak Rekabet Kurallarının İhlalinin Genel Sonuçları

Avrupa Birliği, Rekabet Hukuku'nda, üye devletler arasındaki ticaret ile Ortak Pazar içindeki rekabeti bozucu, engelleyici ve kısıtlayıcı etkileri olan işletmeler arası bütün anlaşmalar, işletmelerin ortaklık kararları, uyumlu eylemler, Roma Antlaşması'nın 81. (eski 85) maddesi ile yasaklanmıştır.

Roma Antlaşması 81/1 (eski 85/1) maddesine aykırı olarak yapılan her türlü hukuki işlem kendiliğinden (ipso jure) geçersizdir. Bu hüküm her ne kadar sadece anlaşma ve kararları geçersiz kılarak uyumlu davranışı bu müeyyide dışında bırakıyormuş gibi görünüyorsa da bu uyumlu davranışın doğası gereğidir. Uyumlu davranış, hukuki açıdan rakiplerin geçerli bir sözleşmeye dayanmadan fiilen paralel davranışlarla rekabeti sınırlamaları halinde gündeme gelmektedir. Dolayısıyla bu durumda ortada batıl kılınacak bir “sözleşme” bulunmaz. Maddenin 2. fıkrasının öngördüğü geçersizliğinin hüküm ifade etmesi için ayrıca bir karara lüzum yoktur. Böyle bir anlaşma veya varılan karar yapıldığı andan itibaren yani geçmişe yönelik (makable şamil) geçersizdir. Bu madde üye devletlerde doğrudan uygulanabilir nitelikte olduğu için otomatik geçersizlik yalnızca Komisyon tarafından değil, milli mahkemeler tarafından da belirlenebilir (Eren). Roma Antlaşması'nın 82. (eski 86.) maddesi, ortak Pazar içerisinde bir veya birden fazla işletmenin egemen konumlarını kötüye kullanmalarını, üye devletler arasındaki ticari faaliyetleri bundan olumsuz etkilendiği oranda ortak pazarla bağdaşmaz olarak kabul etmekte ve yasaklamaktadır (Ceylantepe, 2006: 83).

Roma Antlaşması'nın 82. (eski 86) maddesine bir aykırılık tespit eden Komisyon, ihlale son ve- rilmesini emredebilir. Bu husus 17 Sayılı Tüzüğü'nün 3. maddesi ile hükme bağlanmıştır. Komisyon, yapılan bir başvuru üzerine ya da kendi inisiyatifi ile, Anlaşma'nın 81 ve 82 (eski 85 ve 86) maddelerinin ihlal edildiğini tespit ettiği takdirde, alacağı bir kararla ilgili işletmelerden veya işletme birlikle- rinden söz konusu ihlallerine son vermelerini isteyebilir. Komisyonun böyle bir kararına uymayan işletmeye para cezası yaptırımını uygulanır. Komisyonun “ihlale son verme” yetkisi amaca uygun bir şekilde yorumlanarak, Komisyonun, ihlal eden firmaya ihlalden önce yapmakta olduğu “normal davranışları” devam ettirmesi yolunda emir verme yetkisinin olduğu da benimsenmiştir. Komisyon, 86. maddenin ihlalinin sonuçlarını tam olarak ortadan kaldırmak amacıyla gereken uygun tedbirleri alabilir. Ancak Komisyonun bu yetkisi sınırsız değildir. Komisyon bu yetkisini ele almış olduğu her somut olan olayın koşullarının gerektirdiği sınırlar içinde değerlendirip bir yargıya varır (Eren)

V. Avrupa Birliği Ortak Rekabet Politikasına Türkiye'nin Uyumu

Türkiye, üyesi olmak istediği Avrupa Birliği ile olan ilişkilerinden dolayı, ortak rekabet politikalarının koordinasyonu konusunda uzun süredir bir çaba sarfetmektedir. Türkiye, 1959 yılında Avrupa Birliği'ne üyelik için ilk başvurusunu yaptıktan sonra, 1963 tarihli Ankara Antlaşması, 1970 tarihli Katma Protokol ve 1995 tarihli Gümrük Birliği Anlaşmaları ile Avrupa Birliği entegrasyonunun temeli olan ortak rekabet kurallarına uyum sağlayacağı hükmünü kabul edilmiştir. Avrupa Birliği ile imza- lanan bu anlaşmalar ortak rekabet politikası uygulamaları açısından Türkiye'ye önemli yükümlülük- ler getirmiştir. Özellikle Gümrük Birliği Anlaşmasına

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694 – 528X Sayı: 12 Mayıs – 2007

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

göre Avrupa Birliği kurallarına bire bir uyumlu bir Rekabet Kanun'un çıkartılması ve Kanunu uygulayacak idari ve mali özerkliğe sahip, siyasal iktidarlardan bağımsız bir Kurumun oluşturulması açık ve bariz şekilde taahhüt edilmiştir. Ardından 1996 yılında AKÇT (Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu) ile yapılan Serbest Ticaret Anlaşması çerçevesinde de Demir ve Çelik ürünlerindeki teşviklerin denetimi hususlarında Avrupa Birliği mevzuatına uyum sağlaması ve bu ürünlere verilen teşvikler hakkında Avrupa Birliği Komisyonu'na sürekli bilgi vermesi yükümlülüğü altına girilmiştir (Özgöker).

Bu doğrultuda Türkiye'nin Avrupa Birliği ortak rekabet politikası ile uyumlu rekabet kuralları oluşturulabilmesi amacıyla bir dizi çalışma yapılmıştır. 1980 yılında Türkiye'de gözlenmeye başlanan liberalizasyon süreci bir anlamda Avrupa Birliği rekabet politikalarına uyum sağlaması yönünde ilk uygulamalar olarak kabul edilebilir. Ancak ortak rekabet politikasının benimsenmesi hususunda en önemli düzenlemeler 1994 yılından sonra yapılmaya başlanmıştır. Bu süreçte Avrupa Birliği ülkeleri ile Amerika Birleşik devletlerinde uygulanmakta olan rekabet kuralları incelenmiş ve bu doğrultuda 13 Aralık 1994 tarihinde 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunu kabul edilerek yürürlüğe sokulmuştur (OECD, 2002). Rekabeti korumayı hedefleyen bu Kanun, (i) rekabeti sınırlayan anlaşma, uyumlu eylem ve kararları, (ii) hakim durumun kötüye kullanılması ve (iii) birleşme ve devralmaları düzenlemektedir. Bu düzenlemeler alt maddeleri itibarıyla Avrupa Birliği rekabet mevzuatından daha ayrıntılı şekilde hazırlanmıştır. Ancak Avrupa Birliği ortak rekabet politikasının uluslar üstü yapısının aksine Türk rekabet mevzuatı bir ülke yasası özelliği taşımaktadır (LaGro).

Bu Kanun'un özellikle üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci maddeleri Roma Anlaşmasının yukarıda sözü edilen 85. ve 86. maddelerine paralel olacak şekilde hazırlanmıştır. Buna göre, Kanunun 3. maddesi ile, belirli bir piyasadaki bir veya birden fazla şirketin, rakipleri ve müşterilerinden bağımsız hareket ederek fiyat, arz, üretim ve dağıtım miktarı gibi ekonomik parametreleri belirleyebilme gücü olarak tanımlanan hakim durumun kötüye kullanılması yasaklanmıştır. Kanun'un 4. maddesi ile, rekabeti sınırlama amacı taşıyan ya da bu etkiye sahip anlaşma, karar ya da uyumlu eylemi yasaklanmıştır. Bu kurallardan muafiyet koşulları, Avrupa Birliği ortak rekabet politikası altındakilerle benzerlik göstermektedir. Muafiyet, bireysel ya da grup muafiyeti şeklinde olabilmektedir. İlgili tarafların bireysel muafiyet talebiyle, kuruma başvuruları gerekmektedir. Kanun'un 5. maddesi ile muafiyet rejimi belirlenmiştir. Buna göre yalnızca birinci temel yasak alan olarak ele alınan, "anlaşma, karar ve uyumlu eylemlerle teşebbüslerin rekabeti sınırlayıcı nitelikte faaliyet göstermeleri" yasağına bazı muafiyetler getirilmiştir. Kanun'un 6. maddesi ile, piyasada hakim durumda bulunan işletmelerin, hakim durumlarının sağladığı olanakları kötüye kullanarak rekabeti sınırlandırmaları ya da bozmaları yasaklanmıştır. Kanun'un 7. maddesi ile birleşme ve devralmalar konusu ele alınmıştır. Buna göre, hakim durum yaratan veya varolanı güçlendirecek şekilde ülkenin bütünü ya da bir kısmındaki mal ve hizmet piyasasında rekabeti sınırlandıran birleşme ve devralmalar yasaklanmıştır (TÜSİAD).

1994 yılında yürürlüğe giren bu Kanun'un ardından, üç yıl sonra, yani 1997 yılında Kanun'u uygulamakla sorumlu ve yetkili bir Rekabet Kurumu oluşturulmuştur. Kanun'u uygulamakta tek başına sorumlu olan Rekabet Kurumu organik ve işlevsel bir bağımsızlığa sahiptir. (Emek, 2006: 25)¹.

¹ Rekabet kurulu, Kanun'un uygulanmasına ilişkin ikincil mevzuatı, AB düzenlemelerini esas alarak hazırlamaya özen göstermiştir. Özellikle, grup muafiyeti alanında önemli ölçüde ikincil mevzuat kabul edilmiştir. Bundan bazıları, dikey anlaşmalara ilişkin grup muafiyeti tebliği, Ar-Ge anlaşmalarına ilişkin grup muafiyeti tebliği, motorlu taşıtlar dağıtım ve servis anlaşmalarına ilişkin grup muafiyeti tebliğidir (IKV).

11 üye kurul ve 316 personele sahip Rekabet Kurumu'nun düzenleyici kuruluş fonksiyonları Avrupa Birliği ülkelerindeki rekabet otoriteleri ile paraleldir. 5 Kasım 1997 tarihinden itibaren başvuruları değerlendirmeye başlamıştır. Rekabet Kurumu, ihbar ve şikayet üzerine ya da re'sen 4.6.7. maddelerden birinin ya da birkaçının ihlal edildiğine karar verirse, ilgili şirket ya da şirket birleşmelerine bu karar bildirilmektedir. Kanun, yürürlüğe girdikten sonra rekabeti etkileyen ya da tehdit eden tüm anlaşmalara, kararlara ve eylemlere uygulanmıştır. Ayrıca, faaliyetleri Türkiye'deki mal ve hizmet piyasalarını etkileyen bir şirketle ilgili olarak da, kurulduğu ülke dikkate alınmaksızın işlem yapılabilir. Kanun, kamu şirketlerini de özel şirketlerle bir tutmuş ve hiçbir alanda uygulama dışı bırakmamıştır. Yani, özel bir muafiyet tanınmadığı sürece, kamu iktisadi şirketleri ve kendilerine özel ya da tekel hakları tanınmış şirketler, özel şirketler ile aynı statüde kabul edilmiştir (İKV).

Türkiye'de rekabet politikasının alanındaki yapılan kanuni ve idari düzenlemelerin çoğu Avrupa Birliği Komisyonu tarafından olumlu gelişmeler olarak değerlendirilmiş, ancak yeterli bulunmamıştır. Nitekim Türkiye'deki rekabet kanunları ve politikaları konusundaki ilerlemeleri değerlendirmek için hazırlanan Avrupa Birliği ilerleme raporlarında devlet yardımlarının kontrolü ve anti-tröst yasalarına uyum konularında eksiklerin olduğu açıkça belirtilmiştir.

Öncelikle teşvikler olarak adlandırılan devlet yardımları konusu 4054 Sayılı Kanun'un kapsamına alınmamıştır. Oysa devlet yardımları konusu Avrupa Birliği'ne uyum süreci içinde ele alınması gereken en önemli konulardan biridir. Aynı şekilde Kanunu uygulayacak bağımsız kurumun karar organı olan Rekabet Kurumu'nun 1997 yılında oluşturulması sırasında da bu konuda bir düzenleme yapılmamıştır (Özgöker). Böylece, Rekabet Kurumu ile, rekabet kurallarının uygulanması için gerekli idari yapı ve bağımsız kurum oluşturulmuş olmasına rağmen, devlet yardımları konusunda bu kurum yetkili kılınmamıştır.

Türkiye'de şu an Avrupa Birliği ortak rekabet politikasının esaslarından biri olan devlet yardımlarının Birlik müktesebatına uygunluğunu sistematik olarak inceleyecek ve devlet yardımlarının kontrol edilmesini sağlayacak sorumlu tek bir makam yoktur. Bu kontroller, Hazine Müsteşarlığı ve Dış Ticaret Müsteşarlığı gibi farklı resmi kurumların sorumluluğu altındadır. Dolayısıyla, devlet yardımlarının kontrolünden sorumlu bir organın yokluğunda, bu politika alanında herhangi bir icra geleneği henüz oluşturulmuş değildir² (ABKTT).

Devlet yardımları alanında yasal düzenleme yapılması veya bağımsız bir devlet yardımları izleme kurumu oluşturulması konusunda yeni bir gelişme şu ana kadar kaydedilmemiştir. Bu durum kamu yardımlarının dağıtımını yoluyla pazarlarda serbest rekabetin bozulmasına ve devlet ile işletmeleri arasında yapılan mali işlemlerin şeffaflığının azalmasına yol açmaktadır (Evren.) Ancak, devlet yardımlarını kontrol edecek bağımsız bir otoritenin oluşturulması konusunda gözden geçirilmiş Katılım Ortaklığı Belgesi üzerine hazırlanan ve 25 Temmuz 2003 tarihinde yürürlüğe giren Ulusal Program'da, devlet yardımlarının izlenmesine ilişkin otoritenin oluşturulması öngörülmüştür. Mevcut durumda, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı altında kurumsal bir yapılanma oluşturulması kararlaştırılmıştır. Taslak Kanun halen Başbakanlık'da incelenme aşamasındadır (İKV).

² Ülkemiz AB ile GB oluşturarak 11 senedir sanayi mallarının ticaretinde serbest dolaşımı gerçekleştirmekte ve üçüncü ülkelere karşı da ortak ticari kurallar ve ortak gümrük tarifesi uygulamaktadır. Demir-Çelik ürünlerinde ise 10 seneden fazla süreden beri taraflar arasında gümrük vergisi ve diğer eş etkili vergiler ile miktar kısıtlamaları olan kotalar uygulanmaksızın serbest ticaret yapılmaktadır. Buna rağmen Türkiye'nin "Devlet Yardımları" konusunda yükümlülüklerini yerine getirmemesinden kaynaklanan ve 6 senedir AB'nin bütün yıllık ilerleme raporlarında eleştiri konusu yapılan sorunları halen devam etmektedir (Özgöker).

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694 – 528X Sayı: 12 Mayıs – 2007

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

Türkiye ile Avrupa Birliği arasında devlet yardımlarına ilişkin farklılığın giderilmesi, mevzuat uyumunun yanında, idari bazı değişiklikleri de gerektirmektedir. Bu doğrultuda oluşturulacak otoritenin mevzuat uyumu ve uygulamasına yardımcı olmak üzere Katılım Öncesi Mali İşbirliği Projesi kapsamında eşleştirme (twinning) projesi kabul edilmiştir, makul bir süre içinde yapılması planlanmıştır (İKV).

Avrupa Birliği ortak rekabet politikasında ikinci önemli konu anti-tröst kurallarının uygulanması ve devlet tekellerinin kaldırılması ile ilgilidir. Buna göre, hazırlanan 5054 Sayılı Kanun önemli ölçüde Birlik anti-tröst düzenlemeleri ile uyum içindedir. Raporlara göre, anti-tröst kuralları sahasında müktesebatla ve Gümrük Birliğini kuran Ortaklık Konseyi kararından ileri gelen yükümlülüklerle uyumlaşma yüksek düzeydedir (Ferik, 2004). Ancak ikincil kanunlar ve istisnai düzenlemeler konusunda bazı uyumsuzlukların olduğu belirtilmektedir. Nitekim Özel veya İnhisari Haklar'a sahip işletmeler ile ilgili olarak, uygulama yönetmeliğinin çıkarılması, alkollü içkiler sektöründe rekabet koşullarının düzeltilmesine katkı yapmıştır. Ancak, 2001'de kabul edilen birincil mevzuat, eşit bir yarışma ortamı için tam anlamıyla bir temel sağlamamaktadır (ABKTT). Özel ve İnhisari Haklar'la ilgili bir çalışma grubu oluşturulmuş olup, derlenebilen Avrupa Birliği mevzuatı ile bu alandaki Türk mevzuatının karşılaştırılarak, uyum çerçevesinde yapılması gerekenlerin tespitine yönelik çalışmalar devam etmektedir. (ABGS).

Öte yandan Rekabet Kurumu, anti-tröst kurallarının uygulanmasında yetkiye sahip olmakla birlikte, rekabete aykırı hükümler içeren diğer mevzuattan kaynaklanan rekabet bozulmalarına müdahale edememektedir. Rekabet Kurumu'nun teşebbüsler üzerindeki yetkisi ciddi olarak sınırlandığından, bu durumun kapsamlı olarak gözden geçirilmesi gerekmektedir. Kurum'un rekabete etkisi olabilecek her türlü mevzuat tasarımlarıyla ilgili gözlemleri genellikle dikkate alınmamaktadır. Enerji Piyasaları Düzenleme Kurumu, Telekomünikasyon Kurumu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu gibi sektör düzenleyici kurumlar, her birinin kendi düzenlenmiş pazarlarındaki rekabet bozulmalarını engellemek için Rekabet Kurumu'yla etkin işbirliğini ve danışma mekanizmalarının kullanılması henüz sağlanamamışlardır (Evren). Öte yandan Avrupa Birliği ilerleme raporlarına göre ulaştırma, enerji ve telekomünikasyon sektörlerinde tatmin edici şeffaflık düzeyine henüz ulaşılmış değildir³.

Uyum çerçevesinde, Ticari Nitelikli Devlet Tekelleri alanında, özellikle alkol ve tütün tekelinin intibakı açısından ilerlemeler daha yavaş olmuştur (ABKTT). Buna göre, TEKEL'in tekel statüsünün kaldırılması konusunda öncelikle gerekli yasal düzenlemeler yapılmış, ardından tütün, alkol ve alkollü içkiler piyasasındaki faaliyetlerin düzenleyici bir otorite tarafından yürütülmesi amacıyla Düzenleme Kurumu (TAPDK) kurulmuştur. Ancak Avrupa Birliği Komisyonunun Türkiye ilerleme raporlarında alkollü içecekler piyasasında rekabetin yeterli olmadığı ve ilgili kanunun yeniden düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Telekomünikasyon sektörü özelleştirilmesine ise 1994 yılında PTT'nin Türk Telekomünikasyon AŞ. ve Posta ve Telgraf işletmesi olarak ikiye ayrılması ile başlanmasına rağmen geride kalan 12 yıllık sürede süreç tamamlanamamıştır (İKV). Ayrıca, bu raporlarda özelleştirme sürecinde, rekabetin geliştirilmesi hususuna daha fazla önem verilmesi tavsiye edilmiştir (ABKTT).

³ Erdemir'in özelleştirilmesi konusunu da yakından takip eden Avrupa Birliği, çelik sektöründeki durumu da şöyle özetlemekte: "Çelik sektörüyle ilgili olarak, Türk yetkililer sektöre verilen devlet yardımıyla 1996 Avrupa Kömür Çelik Topluluğu Türkiye Serbest Ticaret Anlaşması'nda öngörülen tatmin edici şeffaflık düzeyini henüz sağlamış değildirlir. Bu alanda ilerleme sağlanması, yalnızca çelik sektörünün genel durumu açısından değil, Erdemir özelleştirmesinin çerçevesinin açıklığa kavuşturulması açısından- dan da aciliyet taşımaktadır." (Evren)

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694 – 528X Sayı: 12 Mayıs – 2007

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

Raporlarda yer verilen bir konu da yargı organlarında görülen davalarda yaşanan gecikmelerdir. Nitekim Danıştay'da 2004 adli inceleme yılında ortaya çıkan 196 olayın sadece 21'i sonuçlanmıştır. Benzer şekilde Danıştay'daki gecikmelerden dolayı 1998'den bu güne kadar Rekabet Otoritesi tarafından kesilen 60 milyon € cezanın sadece 500 bin €'su toplanabilmiştir (Beşkaya, ve Yıldırım, 2005: 435).

VI. Sonuç

Avrupa Birliği ortak rekabet politikası, üye ülkeleri, serbest rekabetin olduğu açık piyasa ekonomi ilkesine uygun olarak yürütülecek bir ekonomi politikasını kabul edecekleri ilkesi üzerine kurulmuştur. Bu çerçevede, Birlik içinde rekabetin korunması ve geliştirilmesi ana hedeftir. Avrupa Birliği'nin ortak rekabet politikaları konusundaki geliştirilen kurallar, devlet yardımlarının kontrolüne ve anti-tröst müktesebatına ilişkin konuları kapsamaktadır. Müktesebat ayrıca, şirketlerin rekabete aykırı uygulamalarıyla mücadeleyle, kurumlar arası birleşmelerin incelenmesine ve iç pazarda rekabeti bozan devlet yardımları verilmesini engellemeye yönelik kural ve usulleri içermektedir. Genel olarak ortak rekabet kuralları, Birliğin tamamında doğrudan uygulanabilir nitelikte olup, bunların uygulanmasında üye devletler, Komisyon ile işbirliği içindedir. Türkiye'nin rekabet politikalarının Avrupa Birliği rekabet politikaları ile uyumlaştırılması konusunda özel bir Rekabet Kanunu'nun çıkarılmış ve rekabet kurallarının uygulanması için bağımsız bir Kurum oluşturulmuş. Bu düzenlemeler Avrupa Birliği Komisyonu tarafından olumlu gelişmeler olarak kabul edilmekle birlikte ancak yeterli olarak görülmemiştir. Öncelikle teşvikler olarak adlandırılan devlet yardımı konusunun Rekabet Kanunu'nun kapsamına alınmaması ve Rekabet Kurumu'nun yetki alanı dışında bırakılması Avrupa Birliği Türkiye ilerleme raporlarında birçok kere sorun olarak ortaya konulmuştur. Bu durum kamu yardımları dağıtımını yoluyla pazarlarda serbest rekabetin bozulmasına ve devlet ile işletmeleri arasında yapılan mali işlemlerin şeffaflığının azalmasına yol açmaktadır. İkinci olarak anti-tröst kurallarının uygulanmasında Rekabet Kurumu, yetkiye sahip olmakla birlikte, rekabete aykırı hükümler içeren diğer mevzuattan kaynaklanan rekabet bozulmalarına müdahale edememektedir. Bu durumda Rekabet Kurumu'nun teşebbüsler üzerindeki yetkisi ciddi olarak sınırlanmaktadır. Yapılacak yeni düzenlemelerle bu konuların kapsamlı olarak gözden geçirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Akıncı, Ateş, (1991), “Amerikan Rekabet Hukukunun Ana Hatları”, İSO Dergisi, ABD Eki, Aralık

Avrupa Birliği Komisyonu Türkiye Temsilciliği (ABKTT), “Türkiye'nin Avrupa Birliği Rekabet Politikası'na Uyumunu”,
<http://www.deltur.ec.europa.eu/default.asp?lang=0&pId=3&fId=10&prnId=14&hnd=1&ord=13&docId=324&fop=0>, (25.04.2006)

Beşkaya, Ahmet, Ertuğrul Yıldırım (2005), “Küreselleşme Sürecinde AB Rekabet Politikası ve Rekabet Politikalarının Uluslar arası Koordinasyonu”, Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri, Siyasal, Bölgesel ve Ekonomik Boyutlar, Editör: Harun Arıkan ve Muhsin Kar, Seçkin Yayınevi

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694 – 528X Sayı: 12 Mayıs – 2007

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

Ceylantepe, Tolga, (2006), “Avrupa Birliği rekabet Hukuku ve Sigorta Sektörüne Yönelik Blok Muafiyet Uygulamaları”, Sigorta Araştırmaları Dergisi, Temmuz

Compos, J and Jimenez , J. L. (2002), “A Multilateral Framework for Competition Policy”,

<http://www.bibliotecas.ulpgc.es/fcee/hemeroteca/documentos%20de%20trabajo/Documento/doc24/dt2003-06.pdf>, (26.12.2005)

Deryal, Yahya, (2005), Ticaret Hukuku, Trabzon

Eren, Mehmet Selim, “Avrupa Hukukunda Rekabet Hukuku Politikası”,
http://www.hukukcu.com/bilimsel/kitaplar/ab_rekabet.htm (06.12.2003)

Esin, Arif, “Avrupa Topluluğu Rekabet Hukukunun Esasları”,
<http://www.esrc.com/www/2.asp> (06.12.2003)

EU Commission (2004), “EU Competition Policy and the Consumer”,
http://europa.eu.int/comm/competition/publications/consumer_en.pdf, (21.05.2006)

Evren, Gürbüz, (2005), “AB Özel: Rekabet Politikası”,
http://www.kanalb.com.tr/ab_ozel.php?id=344, (01.01. 2005)

Ferik, Bülent (2004), “AB Devlet Yardımları Politikası Ve Türkiye’de Devlet Yardımı Uygulamaları”, <http://www.dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/Nisan2004/abdevlet.htm>, (23.05.2006)

İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV), “AB’nin Rekabet Politikası”, ikv.org.tr (02.05.2005)

Kayıhan, Şaban (2003) “Piyasa Ekonomisine Geçiş Sürecinde Rekabet Kurallarının Önemi”, Proceedings of the First International Conference on the Transition Countries on the Way of Transforming into Market Economies”, Kyrgyz-Turkish Manas University Department of Economics, Bishkek- Kyrgyzstan

LaGro, Esra, “Avrupa Birliği ve Türkiye Rekabet Politikası Açısından Bankacılık Sektörüne Genel Bir Bakış” Bankacılık Dergisi, Sayı: 36, 2001

Michael, Wise, “Competition Law and Policy in the European Union”,
<http://www.oecd.org/dataoecd/7/41/35908641.pdf>, (07.01.2006)

OECD (2002), “Enhancing Market Openness Through Regulatory Reform”, OECD Reviews of Regulatory Reform in Turkey”, www.oecd.org/dataoecd/40/9/1840760.pdf, (13.06.2006)

OECD (2005), “Competition Law and Policy in the European Union”,
<http://www.oecd.org/dataoecd/7/41/35908641.pdf> (04.05.2006)

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694 – 528X Sayı: 12 Mayıs – 2007

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

Ramirez, Carlos D. And Eigen-Zucci, Christioan (2004), “Unerstanding the Clayton Act to 1914: An Analysis of the Interest Grop Hypothesis”, <http://www.springerlink.com/content/g065v2074206026v>, (12.05. 2006)

Özgöker, Uğur “AB Rekabet Politikaları ve Devlet Yardımları”, <http://www.forumvadisii.com>, (14.03.2006)

Sanlı, K.C., (2000), RKHK’unda Öngörülen Yasaklayıcı Hükümler ve Bu hükümlere Aykırı Sözleşme ve Teşebbüs Birliği Kararlarının Geçersizliği, Ankara

TÜSİAD, “5054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’un Uygulama Esasları”, <http://www.tusiad.org/turkish/rapor/4054/pdf/sec6.pdf> (24.02.2006)

Uğur, Emek, (2006), “Avrupa Topluluğu Rekabet Politikası ve Türkiye”, İşletme-Finans Dergisi, Ekim

Rekabet Kurumu, “Kartellerle Mücadele”, rekabet.gov.tr (17.03.2006)

T.C. Başbakanlık AB Genel Sekreterliği (ABGS), “Rekabet ve devlet yardımları”, www.abgs.gov.tr/up2003/up_files/doc/IV-06.doc

Evren, Gürbüz, (2005), “AB Özel: Rekabet Politikası”, http://www.kanalb.com.tr/ab_ozel.php?id=344, (01.01. 2005)